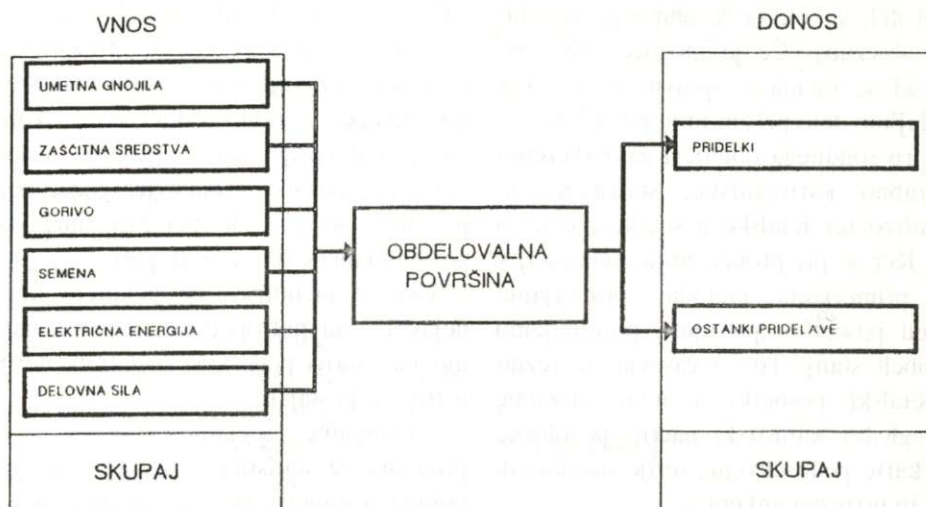

LETNA ENERGETSKA BILANCA
(upoštevano je neposredno delo)

MELIORACIJE IN OKOLJE

Marjeta Natek*

Intenziviranje kmetijske pridelave z agrotehničnimi ukrepi je v vse večjem obsegu podvrženo najrazličnejšim kritikam. Z enega vidika je to odsev splošne družbene krize, ki postavlja po vprašaj vsak pojav in proces, z drugega vidika pa so posegi v kmetijski prostor dejansko sprožili toliko negativnih situacij, da je kritičen pogled nanje nujen.

Eden od še ne zadosti proučenih, vendar najbolj spornih posegov v agrarni prostor, so gotovo melioracije.

Z vidika kmetijstva so melioracije infrastrukturne naložbe, ki šele omogočajo intenzivnejšo pridelavo na zemljiščih, ki se prej niso izkoriščala za kmetijsko pridelavo, ali pa je

bila pridelava ekstenzivna z nihajočo količino pridelkov. Vendar pa melioracije, predvsem večjih območij, obsegajo vrsto zahtevnejših posegov v prostor. Izvajanje del s težkimi gradbenimi stroji (čiščenje, ravnanje, kopanje, utrjevanje brežin itd.) ter uvajanje trenutno ekonomsko vrednejših monokultur so povzročili številne negativne spremembe v ekološko zelo občutljivi pokrajini.

Pozitivne ekonomske učinke melioracij, ki so največkrat povezane s komasacijami, spremljajo številne še slabo proučene prostorske, ekološke, socialne in druge spremembe, ki jih je potrebno ugotoviti, ovrednotiti in v končni fazi predlagati ustreznejše načine intenziviranja kmetijske pridelave, ki bo optimalna z gospodarsko-pridelovalnega in varovalnega vidika.

*; Inštitut za geografijo Univerze L. Kardelja, Trg francoske revolucije 7, 61000 Ljubljana.

Glede na zastavljeni cilj in namen naloge ter njeno vsebinsko zasnovu bomo izbrali ustrezno proučevano območje (eno ali več oz. samo njen del, v kolikor je območje površinsko zelo obsežno). Če je mogoče, izberimo območje, ki se ujema z upravno enoto, kar nam bo olajšalo delo pri zbiranju podatkov.

Po izboru sondnega območja zanj zberemo vso uporabno kartografsko, statistično in drugo gradivo ter letalske posnetke (če je to mogoče). Ker je pri proučevanju melioracij v ospredju primerjalna metoda (primerjamo stanje pred posegi in po njih), potrebujemo gradivo obeh stanj. To so časovno ustrezno izbrani letalski posnetki, osnovne državne karte, pregledni katastrski načrti, pedološke karte ali karte pedosekvenec, serije statističnih podatkov in ustrezna anketa.

Razpoložljivo gradivo je mogoče dobiti na občinski geodetski upravi, na ustreznem občinskem komiteju (komite za urejanje prostora in varstvo okolja), na kmetijski zemljiški skupnosti oz. kmetijski zadrugi. Priloženi vzorec ankete prilagodimo vsebinski zasnovi naloge.

Po uvodnem pregledu in vrednotenju literature o problematiki melioracij in prostoru, v

katerem se izvajajo, posege prostorsko opredelimo na karti. S fotointerpretacijo časovno ustrezno izbranih letalskih posnetkov iz let 1975 (M 1 : 17500) in 1985-87 (M 1 : 17500 in 1 : 10000) ali s pomočjo ustrezno izbranih osnovnih državnih kart v prvi fazi proučimo spremembe v izrabi tal, kjer ugotavljamo naslednje kategorije: njiva, travnik, sadovnjak, vinograd, pašnik, grmičevje, gozd, pozidane površine, struge rek, potokov, melioracijske jarke in kanale ter ceste in poti.

Učinke melioracij na nekatere klimatske dejavnike in hidrografske razmere ugotavljamo na osnovi podatkov večletnih meritev na ustreznih postajah.

Spremembe socialno-ekonomske narave proučimo iz statističnih podatkov in gradiva, dokumentiranega iz obdobja izvajanje posegov. Nekatere tovrstne podatke, zlasti mnenja pa bomo pridobili iz vzorca anket, ki jo izvedemo med udeleženci v proučevanem območju. Potem, ko bomo ugotovili spremembe po posegu in jih ovrednotili, poskusimo predlagati ukrepe, kako ugotovljeno stanje spremeniti oziroma popraviti.

ANKETA MELIORACIJE IN OKOLJE

Ime in priimek anketiranega:

Kraj:

Hišna številka:

I. DRUŽINSKA STRUKTURA

1. Položaj v družini-odnos do gospodarja

1 gospodar	9 vnuk
2 gospodarica	10 vnukinja
3 žena	11 brat
4 mož	12 sestra
5 sin	13 svakinja
6 hči	14 zet

1.čl.2.čl.3.čl.4.čl.5.čl.6.čl.7.čl.8.čl.

- 7 oče
8 mati
- 15 drugo
2. Starost (navedi število izpolnjenih let)
3. Izobrazbena struktura za starejše od 15 let)
1 brez šole	6 poklicna šola
2 do 4.r.OŠ	7 srednja šola
3 do 5-7r.OŠ	8 višja šola
4 končana OŠ	9 visoka šola
- 5 nepopolna srednja šola
4. Vrsta zaposlitve
1 dela samo na kmetiji
2 je stalno zaposlen
3 je brezposeln, čaka na zaposlitev
4 je vzdrževan (otroci, starejši, dela nezmožni)
5 ima lasten dohodek (pokojnina, podpora, ipd.)
5. Ali nameravajo otroci po končanem šolanju delati na kmetiji?
1 ostal bo na kmetiji, delal kot kmet
2 ostal bo na kmetiji, delal na kmetiji po delu
3 ostal bo na kmetiji, se zaposlil, delal na kmetiji občasno
4 ostal bo na kmetiji, se zaposlil, na kmetiji ne bo delal
5 se bo odselil

II. MELIORACIJE

1. Število in velikost parcel in zemljiških kosov posameznih zemljiških kategorij pred in po melioraciji

Zemljiška kategorija	PRED			PO		
	površina ha a	št. parcel	št.zem. kosov	površina ha a	št. parcel	št.zem. kosov
njiva						
travnik						
pašnik						
sadovnjak (intenzivni)						
sadovnjak (ekstenzivni)						
vinograd						
gozd						
grmičevje ali površina v zaraščanju						

(zemljiški kos = ena katastrska kultura; na eni parceli je lahko več katastrskih kultur in obratno)

2. Kmetijske kulture na melioriranih zemljiščih: vrsta kmetijske kulture, površina, število parcel, število zemljiških kosov, letni pospravljeni pridelek, ha donos, vrsta in količina porabljenih umetnih gnojil, vrsta in količina porabljenih škropiv
3. Kolobar na melioriranih zemljiščih navedite približno površino posamezne kmetijske kulture posejane na melioriranih zemljiščih od prvega leta po melioraciji do letos
4. Povprečno število in vrsta živine pred melioracijo in po njih.

III. OPAZNE SPREMEMBE PO MELIORACIJAH

1. Spremembe mikroklimе po melioracijah: (Odgovor z da ali ne in po potrebi opisno dopolniti)
 - a) sprememba jakosti vetrov zaradi odstranitve protiveternih pasov oz. naravnih pregrad, letno ali v določenem letnem času:
 - b) sprememba v smeri vetrov (pogostejši vetrovi iz smeri...
 - c) večja izpostavljenost sončni pripeki
 - d) bolj pogoste pozebe ali zmrzali...
 - e) manjše število dni z meglo...
 - f) krajše trajanje megle preko dneva...
 - g) manj zavetnih leg...
 - h) dolgotrajnejše zadrževanje snežnih padavin
 - i) hitrejši odtok dežnih padavin...
2. Spremembe v živalstvu in rastlinstvu (obkroži in opisno dopolni):
 - a) odstranitev določenih rastlinskih vrst (navedi katere...
 - b) zmanjšanje števila določenih istih vrst rastlin (navedi katere...
 - c) odstranitev določenih vrst divjadi in rib oz. vodnih živali v reguliranih vodotokih (navedi...
 - d) zmanjšanje števila osebkov iste vrste divjadi in vodnih živali (navedi...
 - e) povečanje števila osebkov iste vrste...
 - f) povečanje števila rastlinskih vrst...
3. Sprememba vodotoka (obkroži in opisno dopolni):
 - a) odprava določenih pojavov v vodotoku (slapovi, tolmoni, brzice, prodišča)...
 - b) izguba značilne barve voda...
 - c) sprememba temperature vode vodotoka (višja ali nižja T)...
4. Talna voda (obkroži in opisno dopolni):
 - a) višina talne vode (v vodnjaku) se je znižala (navedi za koliko...
 - b) zastajanje vode v depresijah (v določenem letnem času)...
5. Reliefne spremembe in spremembe krajinske podobe (obkroži in opisno dopolni):
 - a) pocnostavljena, vizuelno osiromašena podoba krajine...
 - b) izguba krajinske identitete (drobna parcelna struktura, obrasli meandri vodotoka.
 - c) povečano erozijsko delovanje vetrov...
6. Kateri tip pokrajine je za vas privlačnejši:
 - a) pokrajina pred melioracijami in komasacijami
 - b) pokrajina po melioracijah in komasacijah
7. Kako ste zadovoljni z melioracijo (navedi vzrok zadovoljstva ali nezadovoljstva):
 - a) sem zadovoljen...
 - b) sem delno zadovoljen...
 - c) sem nezadovoljen
 - d) zadovoljen sem z melioracijo, ne pa s komasacijo
 - e) zadovoljen sem s komasacijo, ne pa z melioracijo